

Nr 56.

Ankom till riksdagens kansli den 17 maj 1924 kl. 10 f. m.

Utlåtande, i anledning av vissa uttalanden av riksdagens revisorer rörande ifrågasatt förenklad organisation för vissa riksbankens avdelningskontor.

I sitt den 6 sistlidna mars avgivna utlåtande nr 14, angående verkställd granskning av riksbankens styrelse och förvaltning, har bankkoutskottet för riksdagen anmält, att utskottet komme att framdeles avgiva särskilt utlåtande över de av riksdagens revisorer uti deras berättelse om granskning av riksbankens förvaltning under år 1922 gjorda uttalanden rörande ifrågasatt förenklad organisation för vissa riksbankens avdelningskontor.

I berörda ämne hava revisorererna under § 19 (berättelsen sid. 25) anført följande:

”Revisorerna anse sig böra fästa riksdagens uppmärksamhet därpå, att vissa avdelningskontor under år 1922 uppvisa en ej obetydlig förlust å rörelsen, vilket framgår av följande sammanställning från nedannämnda avdelningskontors vinst- och förlusträkningar (1922 års översikt sid. 20 och 21 samt beträffande avbetalningslånefonden sid. 46 och 47).

Kontor	Inkomster och vinster	Utgifter och förluster			Förlust å riksbankens eget kapital	Vinst å avbetalningslånefonden	Kontorets	
		avlöningar	förvaltningsutgifter	summa			vinst	förlust
Halmstad ..	40,730 ⁰⁵	60,860 ³⁵	12,247 ³³	73,107 ⁶⁸	32,377 ⁶³	28,540 [—]	—	3,837 ⁶³
Mariestad ..	30,786 ⁴¹	59,677 ⁰³	7,883 ⁴⁸	67,560 ⁵¹	36,774 ¹⁰	13,643 ²⁶	—	23,130 ⁸⁴
Norrköping	41,199 ³²	71,356 ³⁰	19,526 ²⁷	90,882 ⁵⁷	49,683 ²⁵	59,235 ⁷⁵	9,552 ⁵⁰	—
Nyköping ..	63,795 ⁵⁹	59,294 ¹³	12,128 ⁶⁷	71,422 ⁸⁰	7,627 ²¹	22,690 ⁴³	15,063 ²²	—
Visby	53,303 ⁴³	64,877 ²⁷	10,512 ³⁸	109,389 ⁶⁵	56,086 ²²	42,793 ⁷⁷	—	13,292 ⁴⁵
Vänernborg.	45,809 ⁵⁴	62,796 ⁵⁴	14,535 ⁹⁹	77,332 ⁵³	31,522 ⁹⁹	10,211 ⁷⁷	—	21,311 ²²
Växjö	29,466 ¹³	56,733 ⁶¹	10,261 ⁹⁹	66,995 ⁶⁰	37,529 ⁴⁷	12,117 ⁹⁹	—	25,411 ⁴⁸

¹⁾ I denna summa ingår även förlust å lånerörelsen med kr. 34,000:—. Vid kontor, där ombudsman ej finnes, överföres växlar och lån, som ej infrias å förfallodagen, till huvudkontoret och ingå med eventuell förlust i dess rörelse.

Att lånerörelsen under året särskilt vid några av dessa kontor varit av synnerligen ringa omfattning framgår av uppgifter å sid. 36—43 i 1922 års översikt,

utvisande exempelvis, att vid kontoret i Växjö under året diskonterats endast 28 växlar till sammanlagt belopp av 372,817 kronor. Under året utlämnades vid samma kontor avbetalningslån å tilhopa 144,890 kronor.

Nu anförda förhållanden giva vid handen, att riksbankens verksamhet vid dessa kontor i stort sett begränsats till rediskontering av växlar jämte kassarörelse för statsverket och att riksbanken sålunda ej kommit i mera direkt förbindelse med allmänheten i den omfattning, vilken vid flera tillfällen och senast vid 1921 års riksdag i samband med då genomförda återgång till äldre organisation av vissa mindre avdelningskontor uttalats såsom önskvärd.

Revisorerna finna därför nödvändigt att, om ej vid något kontor riksbankens rörelse kan hållas vid sådan omfattning, att den någorlunda täcker enligt stat bestämda avlöningar och nödvändiga förvaltningsutgifter, ånyo tages under noggrant övervägande, huruvida icke genom förenklad organisation av kontorets styrelse och personal omkostnaderna kunna nedbringas.”

Utskottet. Vid övervägande av de synpunkter på riksbankens avdelningskontors verksamhet, som av revisorerna framhållits, må till en början erinras, att dessa kontor hava en betydelsefull uppgift såsom förmedlare av omsättningsmedel till andra banker och till allmänheten. Resultatet av det arbete, som på grund av penningrörelsen påvilar kontorens tjänstemän, kommer dock icke till uttryck i kontorens vinst- eller förlustkonto.

Vidkommande avdelningskontorens verksamhet i övrigt vill utskottet framhålla, att, sådan denna nu är anordnad, frågan, huruvida inkomsterna bokföringsmässigt täcka förvaltningskostnaderna eller ej, icke har någon egentlig betydelse för bedömandet av deras arbetsbörda. Huruvida ett riksbankens avdelningskontor bokföringsmässigt lämnar vinst eller förlust, är närmast beroende av huruvida rediskontering förekommer vid kontoret eller icke. Sedan flertalet provinsbanker uppgått i de större affärsbankerna, har rediskonteringen i allmänhet koncentrerats till huvudkontoret och de största avdelningskontoren. Arbetet med inkassering av rediskonterade växlar utföres likväl av vederbörande avdelningskontor, varemot hela ränteinkomsten påföres det kontor, som verkställt rediskonteringen.

Det bör vidare erinras, att avdelningskontoren, förutom nyssnämnda en centralbanks avdelningskontor i första hand tillkommande uppgifter, även handhava vissa statsinstitutioners kassarörelse. För kontorens arbete härmed tillföras dessa emellertid ej någon inkomst. Därjämte bedriva avdelningskontoren i viss utsträckning utlåning till allmänheten mot säkerhet av pant eller borgen. Särskilt avbetalningslånen medföra i regel för avdelningskontoren en ganska avsevärd och alltjämt växande arbetsbörda. Hela ränteinkomsten av denna lånerörelse framträder såsom vinst i kontorens räkenskaper.

Av vad nu anförts framgår, att avdelningskontorens vinst eller förlust på intet sätt kan tagas till utgångspunkt för bedömande av vare sig deras arbetsbörda eller deras betydelse.

Det är givetvis vanskligt för utskottet att bilda sig en någorlunda tillförlitlig uppfattning om den arbetsbörda, som påvilar kontorens tjänstemän. Vid en

undersökning, som utskottet genom en delegation bland sina ledamöter företagit vid vissa avdelningskontor, har utskottet emellertid kommit till den uppfattningen, att någon mera avsevärd besparing i förvaltningskostnaderna genom minskning av antalet tjänstemän näppeligen är möjlig. Även om vid de kontor, som hava den minsta rörelsen, arbetet i och för sig åtminstone vissa tider av året skulle medgiva indragning av en tjänst, synes dock detta knappast kunna ske utan eftersättande av tillbörlig kontroll. Det bör här jämväl erinras om, att riksdagen så sent som år 1921 i samband med en ändrad uppdelning i tjänstegrader beslutit återinförande av kamrerarbefattningarna vid de avdelningskontor, där sådan befattning under de närmast föregående åren varit förenad med befattningen som kontorsföreståndare. Det kan givetvis icke vara lämpligt att, sedan riksdagen så nyligen prövat denna fråga och därvid med hänsyn till kontrollen beslutit en återgång till den före år 1914 tillämpade ordningen, organisationsfrågan nu ånyo upptages till prövning.

Om utskottet sålunda icke kan ansluta sig till vad revisorerna i detta avseende anfört, vill utskottet såsom sin mening framhålla, att verklig besparing för det allmänna bör kunna vinnas därigenom, att ökad rörelse eller nya arbetsuppgifter tillföras avdelningskontoren.

I vad mån ytterligare arbete för statens eller andra offentliga institutioners kassarörelse kan övertagas av kontoren, läser icke utan en mera ingående undersökning av hithörande förhållanden kunna bedömas. Frågan, huruvida och i vilken omfattning riksbanken på detta sätt kan erhålla nya arbetsuppgifter, sammanhänger ävenledes bland annat med frågan om räntegottgörelse på medel, insatta i riksbanken, och torde också bliva beroende av postgiroörelsens införande och utveckling. Även om initiativ till en sådan utvidgning av riksbankens verksamhet väsentligen torde ankomma på vederbörande statsmyndigheter eller andra offentliga institutioner, förutsätter utskottet likväl, att fullmäktiga taga under övervägande vad som från deras sida kan i detta avseende åtgöras.

Revisorernas erinran om den ringa lånerörelse, som förekommer vid vissa avdelningskontor, synes utskottet vara värd beaktande. I den mån avdelningskontoren, i överensstämmelse med den uppfattning, som vid åtskilliga tillfällen gjort sig gällande inom riksdagen, såsom långgivare träda i mera direkt förbindelse med allmänheten, utvidgas deras verksamhet och tillföras tjänstemännen ökat arbete. För befordrande av en livligare förbindelse mellan avdelningskontoren och allmänheten synes det utskottet vara angeläget, att eventuellt förefintliga, onödigt tyngande förvaltningsformer för kontoren undanröjas.

Vad sålunda i detta ärende förekommit, har utskottet ansett sig böra för riksdagen

omförmåla.

Stockholm den 17 maj 1924.

På bankoutskottets vägnar:

BERNH. ERIKSSON.

Vid detta ärendes slutbehandling hava närvarit:

av första kammaren: herrar *Öhngren, Björnsson, Enhörning, Vindahl, Berge, Lindgren, Abrahamsson* och *Östergren*;

av andra kammaren: herrar *Eriksson* i Grängesberg, *Gustafsson* i Örebro, *Bäcklund, Winkler, Kloo, Gardell, Paulsen* och *Jönsson* i Fridhill.